

Tema 6: Cultura material i pràctiques escolars.

Currículum i materials didàctics

Unes paraules al voltant de la metodologia

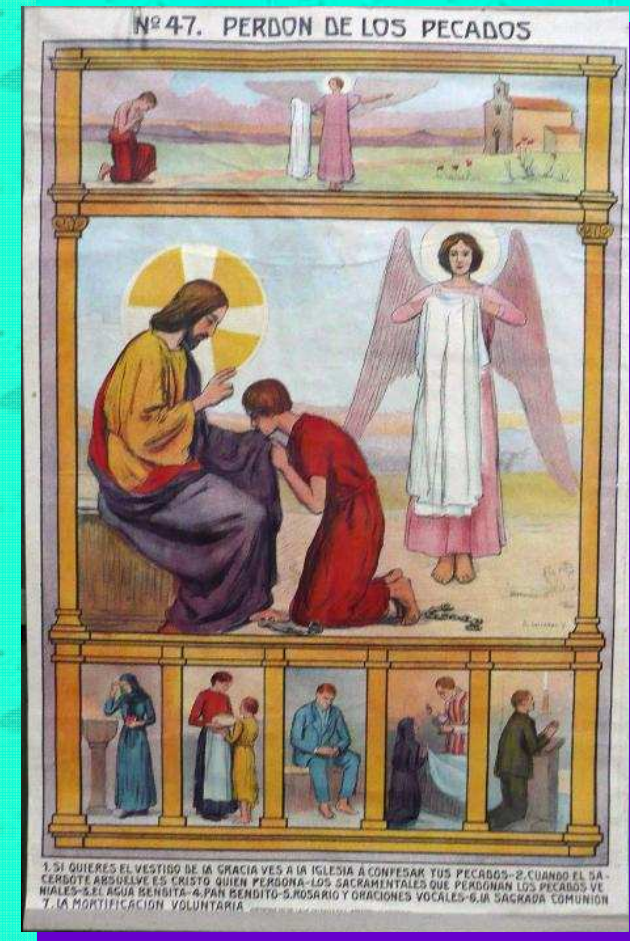
Mètodes:

- Individual: consisteix a fer llegir, escriure, comptar i recitar la lliçó a cada xiquet per separat, de manera que un alumne no puga aprofitar-se de les lliçons impartides als altres.
- Simultani: consisteix a formar diversos grups o seccions de xiquets segons el grau d'instrucció; fer-los llegir, escriure, calcular i recitar el mestre mateix successivament per seccions, de manera que la lliçó donada a u l'escolten i aprofiten tots els deixebles de la mateixa secció.
- Mutu: consisteix a dividir per grups o seccions segons el grau d'instrucció tots els xiquets; fer llegir, escriure i calcular a un mateix temps totes les seccions dirigides per deixebles d'una altra de superior, de manera que la lliçó donada a un xiquet aprofite a tots els de la secció i que tots estiguen constantment ocupats.
- Mixt: dividir en grups o seccions tots els xiquets segons el grau d'instrucció i capacitat; fer llegir, escriure i calcular al mateix temps les seccions inferiors, dirigides per deixebles d'una altra de més avançada, i verificar el mateix les seccions superiors, però successivament, dirigides pel mateix mestre.

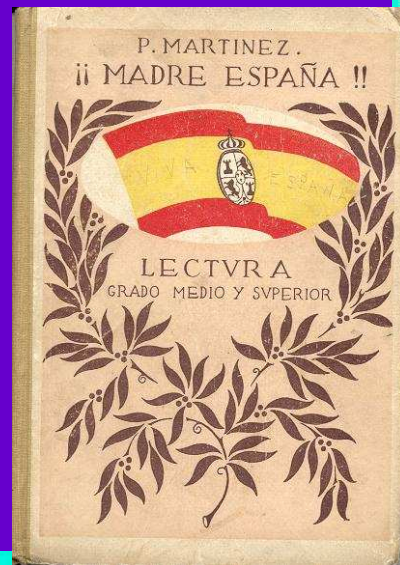
Currículum segle XIX

- Segons el Reglament del 1838, el currículum d'una escola de xiquets era el següent:
- **Instrucció moral i religiosa:** Oracions, Història sagrada.
- Catecisme. Nou Testament.
- **Lectura:** Alfabet, síl·labes i paraules usuals i fàcils. Lectura *de corrido*, lectura en impresos i manuscrits.
- **Esriptura:** En pissarres, en cartipassos, en paper blanc.
- **Aritmètica:** Comptar de paraula, taules de sumar i multiplicar, conèixer els guarismes. Numeració escrita. Taules. Les quatre regles simples. Fraccions comunes i decimals. Pesos i mesures del Regne.
- **Gramàtica:** Pronúncia correcta, ortografia teòrica i practica. Analogia, sintaxi, anàlisi gramatical i lògica: composicions.

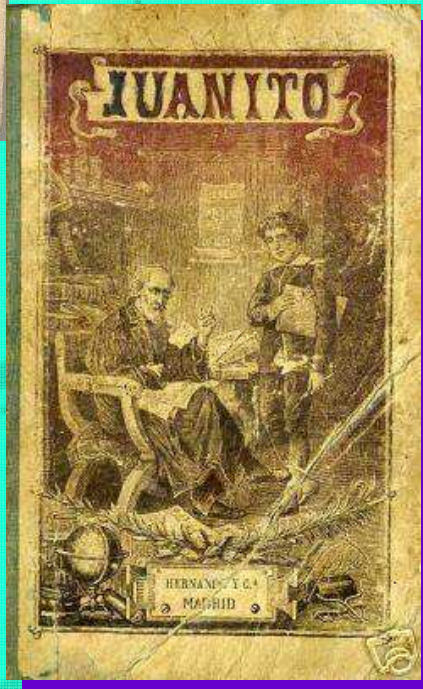

Currículum segle XIX

Currículum de la Llei Moyano 1857:

- **Escoles de xiquets:**
  - **Elemental:** Doctrina cristiana i nocions d'Història sagrada, Lectura i Escriptura, principis de Gramàtica castellana i Ortografia, principis d'Aritmètica amb el sistema legal, mesures, nocions d'Indústria i Comerç.
  - **Superior:** ampliació de les assignatures anteriors, principis de Geometria, Dibuix lineal, Agrimensura, rudiments d'Història i Geografia, nocions generals de Física, Història

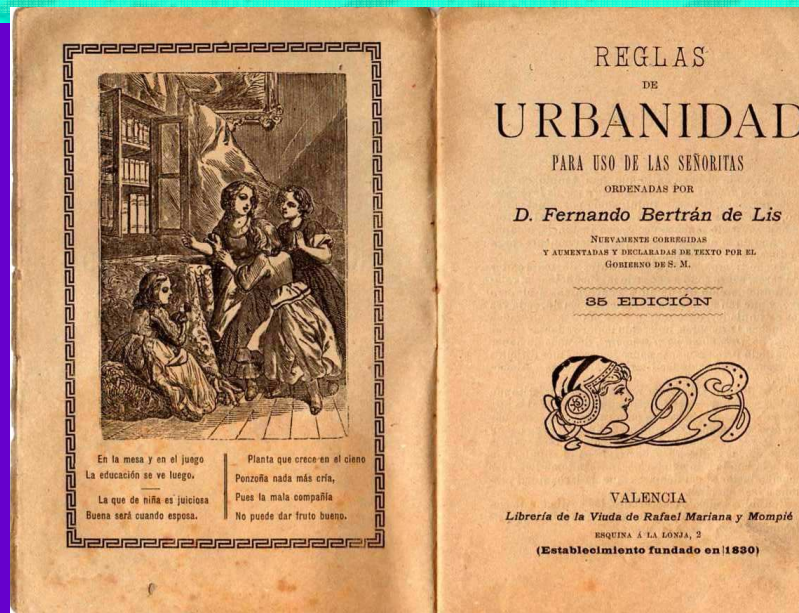

Currículum segle XIX

- Escoles de xiquetes:

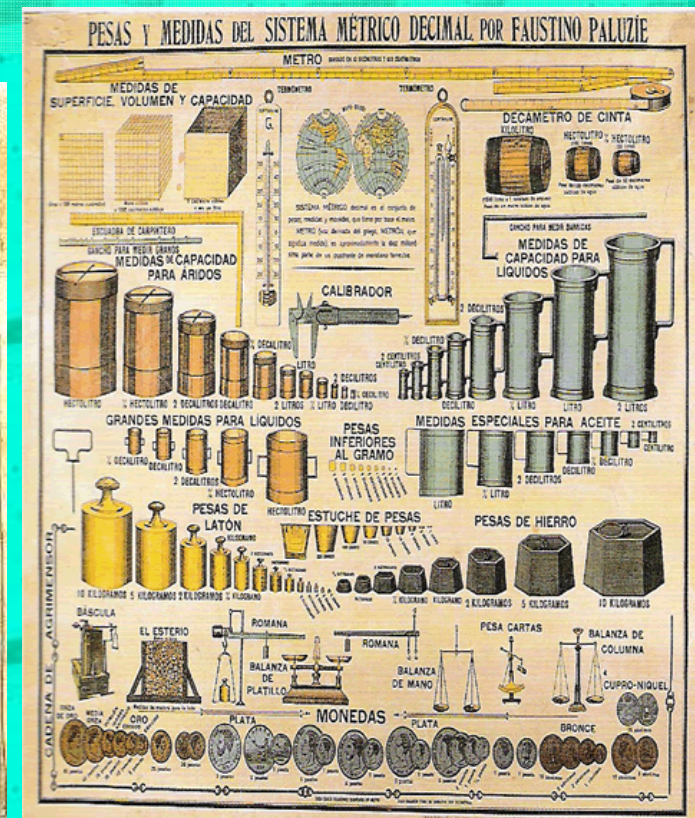
—Doctrina cristiana i nocions d'Història sagrada, Lectura i Escriptura, principis de Gramàtica castellana i Ortografia, principis d'Aritmètica amb el sistema legal de pesos i mesures, labors útils i d'adorn.

Currículum segle XIX

- La introducció del sistema mètric decimal per tal de substituir els pesos i les mesures propis de cada zona va comportar l'assignatura Metrologia, que ensenyava les equivalències i a comptar, mesurar i pesar segons el SMD.

Currículum segle XX

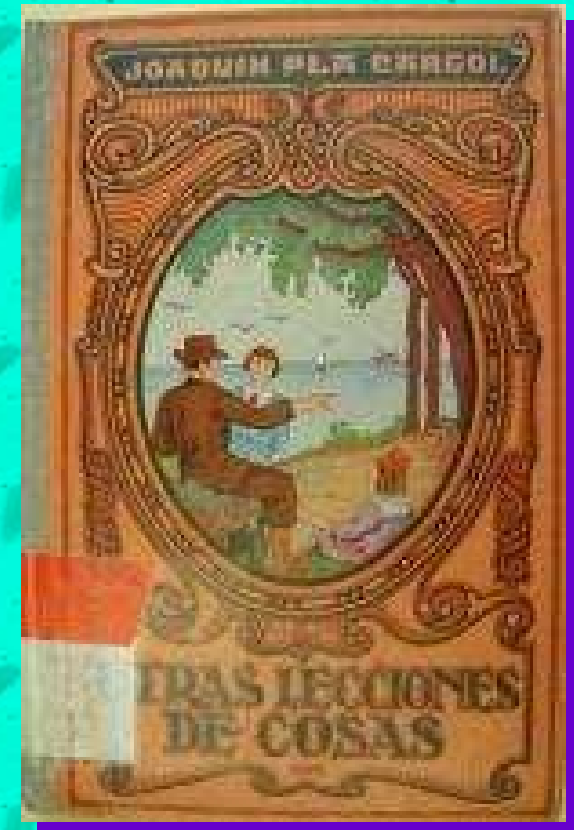
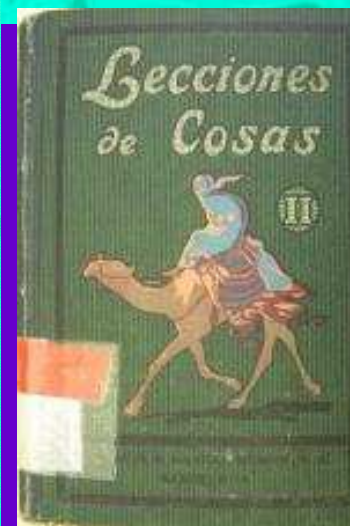
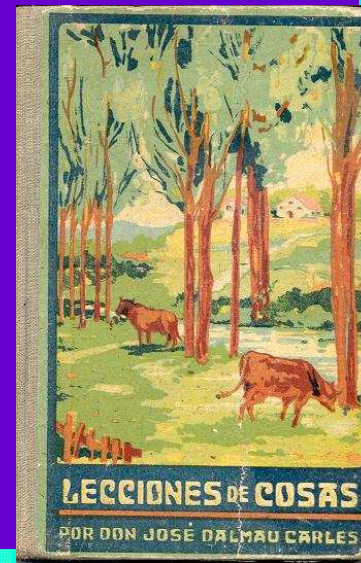

Xiquets	Xiquetes
Doctrina cristiana i nocions d'Història sagrada.	Doctrina cristiana i nocions d'Història sagrada.
Llengua castellana.	Llengua castellana.
Aritmètica i geometria.	Aritmètica i geometria.
Geografia i història.	Geografia i història.
Rudiments de Dret.	Rudiments de Dret.
Nocions de Ciències físiques, químiques i naturals.	Nocions de Ciències físiques, químiques i naturals.
Nocions d'Higiene i fisiologia.	Nocions d'Higiene i fisiologia.
Dibuix, cant i exercicis corporals.	Dibuix, cant i exercicis corporals.
Treballs manuals.	Labors.

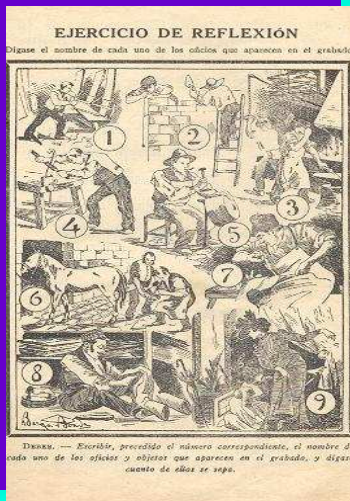
Lliçons de coses

- Al començament del segle XX s'introdueixen a les escoles uns manuals escolars basats en el principi de la intuïció reclamat per Pestalozzi: "de la cosa a la paraula, de la paraula a la idea".
- Les lliçons que formen el llibre es presenten en sèries graduals, amb l'objectiu d'exercitar les facultats dels xiquets de conformitat amb l'ordre natural del seu desenvolupament.

Lliçons de coses

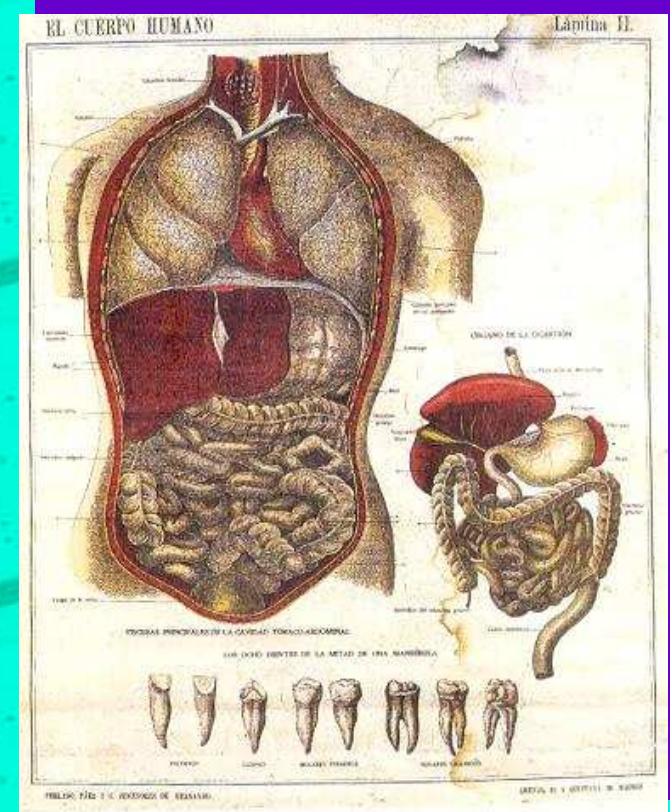
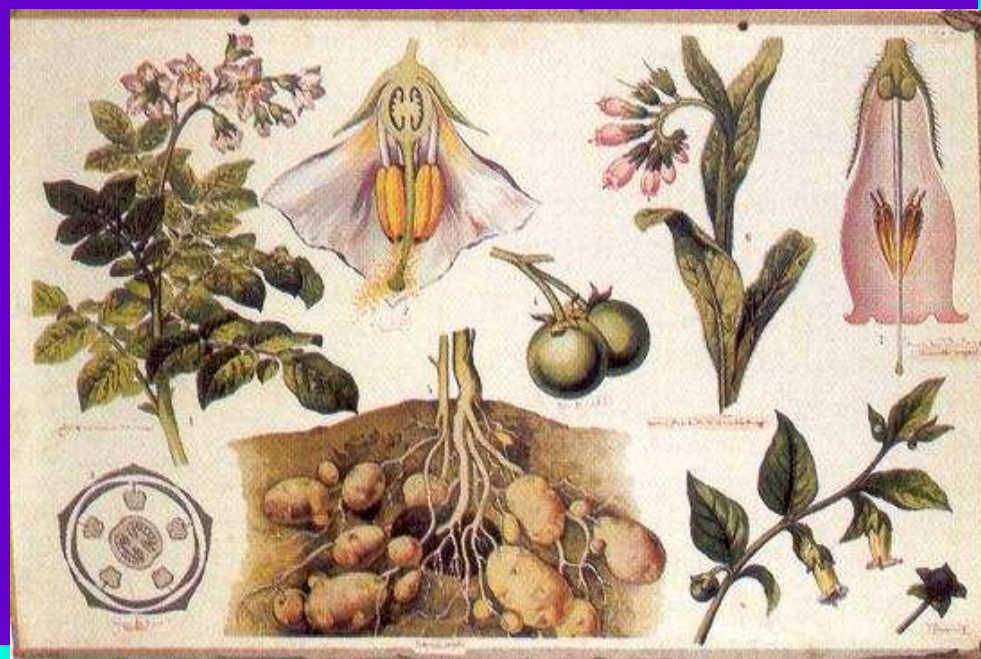

Les sèries son:

- Primera: exercita facultats perceptives fixant l'atenció sobre les qualitats dels cossos que es poden descobrir mitjançant els sentits i subministrant un vocabulari per a l'expressió de les idees, al mateix temps que les grava en la ment.
- Segona i tercera: exerciten el judici recordant les impressions dels objectes sensibles després que han desaparegut de la vista; condueixen així d'allò conegut a allò desconegut.
- Quarta: exerciten en la cerca de semblances i diferències, comparacions i analogies, per tal que cultiven les facultats d'ordenació i classificació.
- Quinta: raonament i judici per tal de descobrir la relació de les causes amb l'efecte; es cultiva la facultat d'expressió. Es demana que facen apunts de tots els coneixements que van adquirint i que els posen en forma de redacció.
- Extret de: <http://www.uned.es/manesvirtual/ExpoTem a/LeccCosasHTML/LeccCosas01.html>.

Les l amines murals

- Faciliten la comprensió dels temes al mateix temps que decoren les parets de l'escola. Poden ser d'història sagrada, ciències, geografia, història...

Els mapes

Els mapes murals permeten ubicar visualment espais geogràfics. Majoritàriament, s'han utilitzat per a l'ensenyament de la geografia física i/o política, però també per a la història, la sociologia...

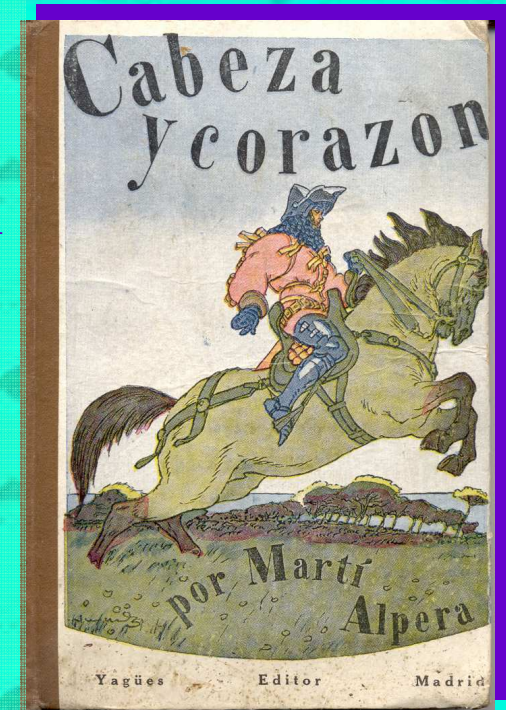

El currículum en la II República

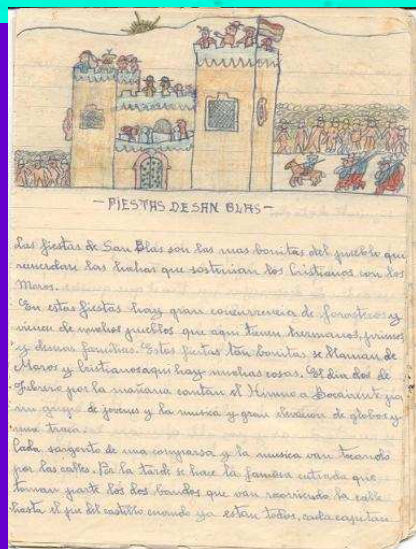
L'aprovació de la Constitució republicana, que implicava una escola laica, activa i que educara per a la solidaritat, es traduiria en la desaparició de les matèries relacionades amb la religió i moral catòliques, la introducció de continguts de formació ciutadana i de tècniques actives.

El currículum en la II República

Els quaderns i textos de l'escola republicana reflecteixen els nous símbols, les conquestes legislatives i la introducció de tècniques actives com les revistes escolars confeccionades per l'alumnat.

El feminismo

La condición social de la mujer evoluciona satisfactoriamente. Mejora mucho. Su capacidad mental hace resaltar su valía.

Ya no sufren las opresiones consientes, que la autoridad y las leyes estatuían. Pasaron de la esclavitud al pleno dominio de sus facultades. Desaparece aquella voluntad omnimoda del marido que la privaba de criterio. Ahora son iguales. Sólo quedan rezagados en el progreso feminista estados de Africa, Asia y Oceanía.

En nuestro país desempeñan puestos con la misma actividad e inteligencia que el hombre. Despacha en el comercio, escribe en la oficina, trabaja en el taller, actúa de médico, abogado, dentista, maestra; ejerce cargos políticos, es diputado, director general en ministerios, etc.

La Constitución española establece:

Artículo 25. No podrán ser fundamento de privilegio jurídico: la naturaleza, la filiación, el sexo, la clase social, las ideas políticas ni las creencias religiosas.

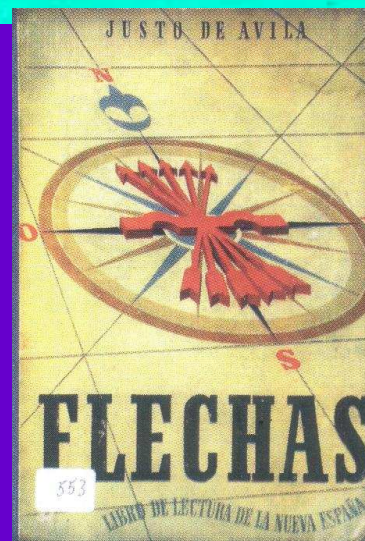
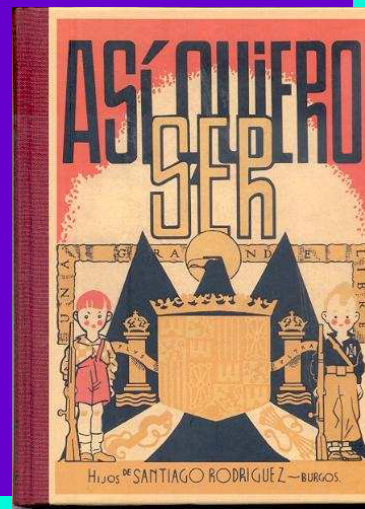
Artículo 36. Los ciudadanos de uno y otro sexo, mayores de veintitrés años, tendrán los mismos derechos electorales, conforme determinen las leyes.

Artículo 40. Todos los españoles, sin distinción de sexo, son admisibles a los empleos y cargos públicos según su mérito y capacidad, salvo las incompatibilidades que las leyes señalen.

Els anys 40

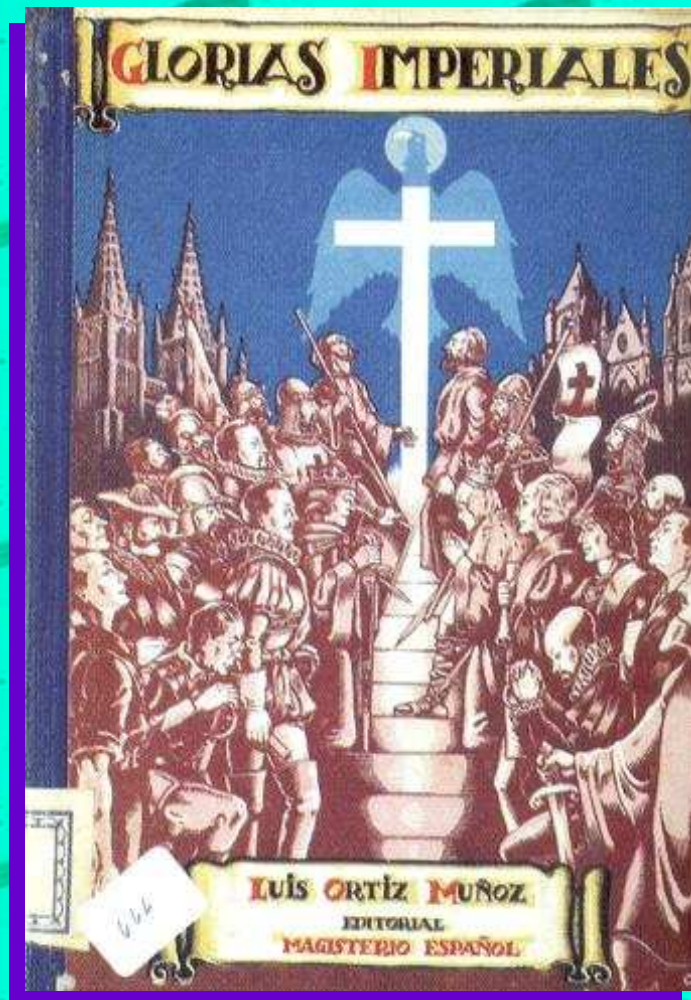

- L'escola *azul* es caracteritza per la introducció de continguts de caràcter patriòtic i catòlic.
- La influència del falangisme és notòria en els textos i quaderns escolars dels primers anys 40.

Els anys 40

La idea de l'Espanya imperial, condensada en el lema *Por el Imperio hacia Dios* és un dels temes recurrents en els textos escolars dels anys 40 i fou una de les que va desaparèixer amb el transcurs dels anys.

Els anys 40 i 50

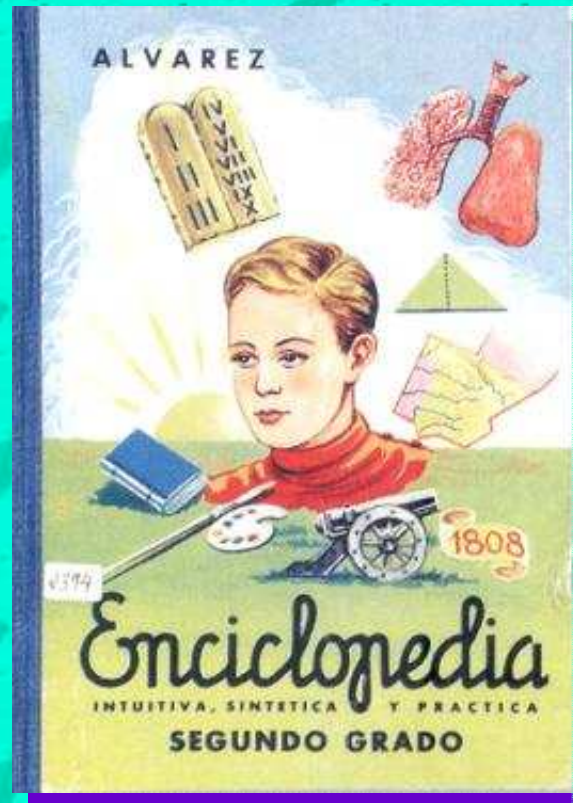
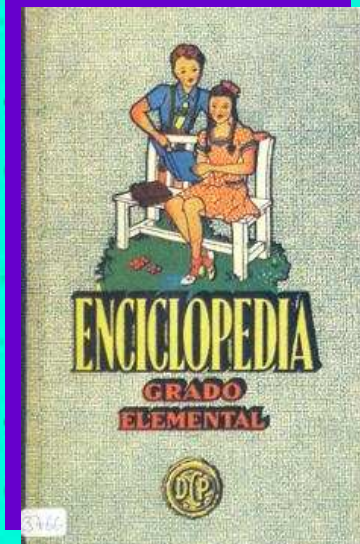

Els principis ideològics que formen l'escola del nacionalcatolicisme, amb la condemna de les pràctiques republicanes, l'exaltació dels continguts catòlics i la separació de sexes, va condicionar els textos i quaderns escolars dels anys 40 i 50.

Els anys 50

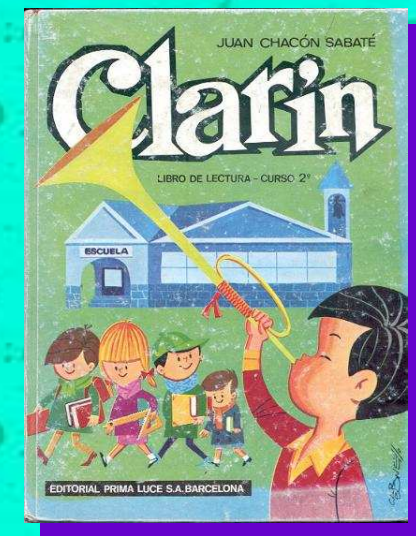
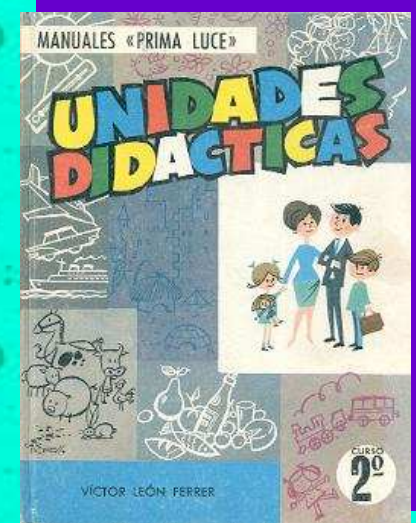

- Les enciclopèdies són un compendi en un únic llibre de text de totes les matèries del programa escolar. Introduïdes en les escoles des del començament del s. XX, van conèixer en els anys 50 el seu apogeu, en especial l'Enciclopèdia Alvarez.
- Les enciclopèdies potenciaven un ensenyament verbalista, memorístic, acrític i passiu, molt en sintonia amb els ideals del franquisme.

Els anys 60

- La tecnocràcia dels anys 60 implicà una renovació en la metodologia i els materials didàctics, malgrat que els continguts continuaven transmetent els ideals del nacionalcatolicisme.
- La divisió de l'ensenyament primari en cicles i l'edició de textos específics per a cada matèria va significar el declivi de les enciclopèdies.
- L'estructura en unitats didàctiques, la generalització de les il·lustracions en color i la cura per oferir materials més atractius per als xiquets i les xiquetes van caracteritzar aquesta època de transició.

Els anys 60 i 70

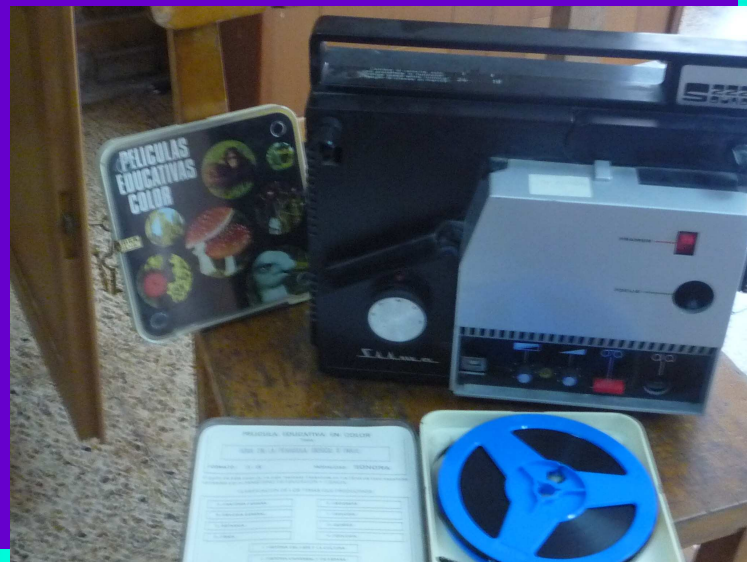

La tecnocràcia va introduir nous materials audiovisuals per tal de modernitzar l'escola, malgrat que els continguts continuaven estant marcats per la ideologia del nacionalcatolicisme.

Els anys 60 i 70

Els anys 70

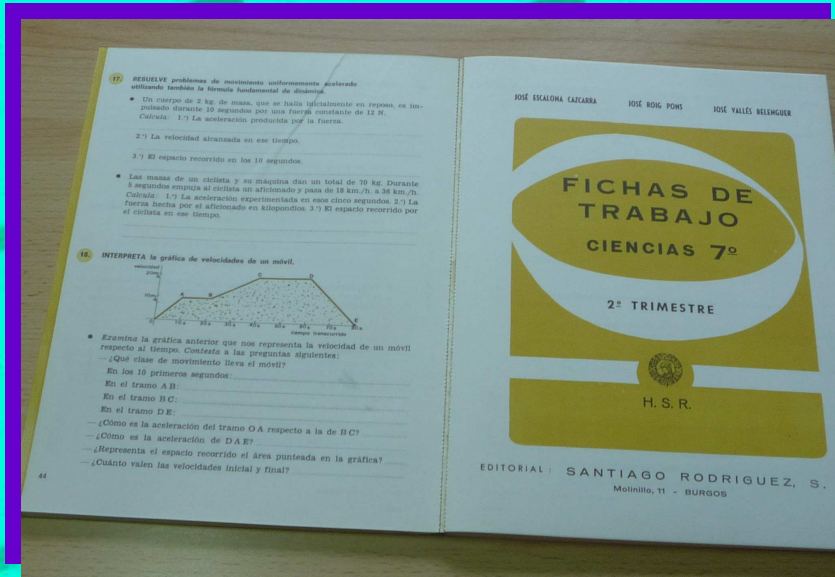

La llei del 1970 va establir la EGB, fet que comportà la continuïtat de la tecnocràcia i va renovar, en part, els continguts, i va divulgar uns materials més atractius i seqüenciats segons estigueren destinats al cicle inicial, al mitjà o al superior.

	<ul style="list-style-type: none"> • ¿Qué hace esta madre? Esta madre cuida a su .....
	<ul style="list-style-type: none"> • ¿Qué hace este padre? Este padre trabaja para sus .....
	<ul style="list-style-type: none"> • ¿Qué hace esta otra madre? Esta madre cocina para sus .....

Els anys 70

S'intentà una metodologia més activa, molt condicionada per les premisses de l'ensenyament programat, basat en el conductisme.

Ejercicios:

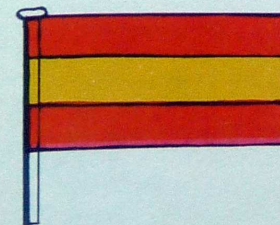
1.- La unidad se compone de mitades, de tercios, de cuartos y de quintos.

2.- Si divides este círculo en siete partes iguales y tomas 3, has tomado de círculo.

Todo el círculo son partes.

3.- Un señor reparte en partes iguales un campo entre sus 6 hijos. ¿Qué parte corresponde a cada uno?

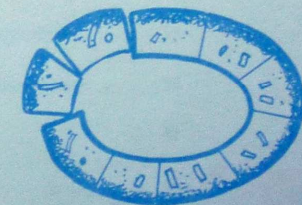

4.- ¿Qué parte de bandera española es la parte roja.

5.- ¿Qué significa $\frac{3}{8}$?

6.- De un camino de 7 kilómetros he recorrido 3. ¿Qué parte de camino me falta por recorrer?

Me he comido los $\frac{2}{9}$ de este Roscón de Reyes

$\frac{2}{9}$ es una fracción

El 2 es el **numerador**

El 9 es el **denominador**

El **denominador** nos dice las partes en que se divide la unidad.

El **numerador** nos dice las partes que tomamos.

L'ensenyament de la lectura

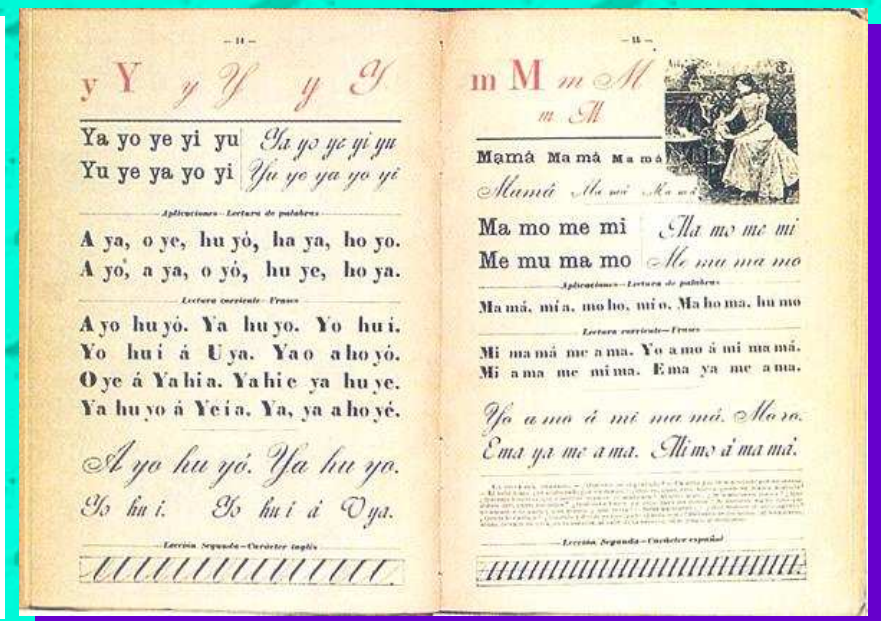
Els cartells murals amb l'abecedari facilitaven l'aprenentatge de la lectura de manera col·lectiva i independent per complet de l'escriptura.

L'ensenyament de la lectura

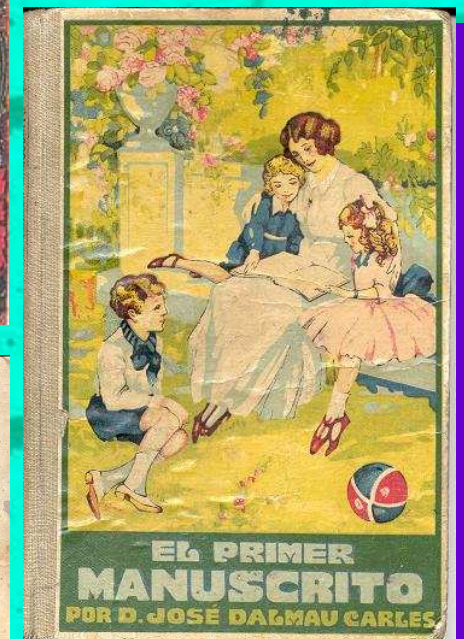
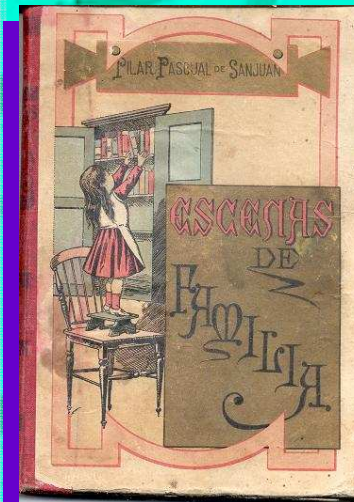
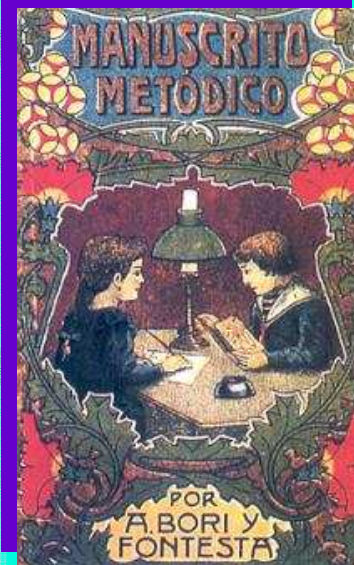
Els catons o cartilles han estat el mètode tradicional d'ensenyament de la lectura. Partint de l'aprenentatge de l'alfabet es passava a les síl·labes, les paraules i les frases, tant en lletra manuscrita com d'impremta.

L'ensenyament de la lectura

- Els manuscrits i els llibres de lectura facilitaven el perfeccionament de l'aprenentatge de la lectura, al mateix temps que transmetien continguts de caràcter moral als lectors i les lectores.
- Els llibres de lectura eren diferents segons estigueren destinats a xiquets o a xiquetes, perquè els continguts i les il·lustracions estaven marcats pel segell de gènere.
- Els manuscrits foren utilitzats en les escoles espanyoles des del segle XIX fins als anys 70 del segle XX.

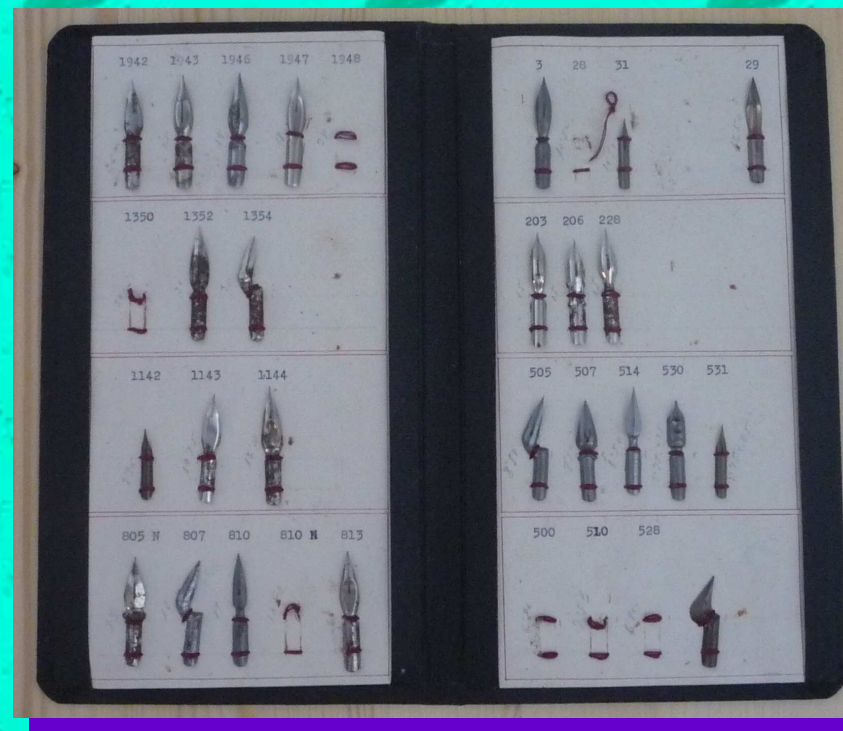
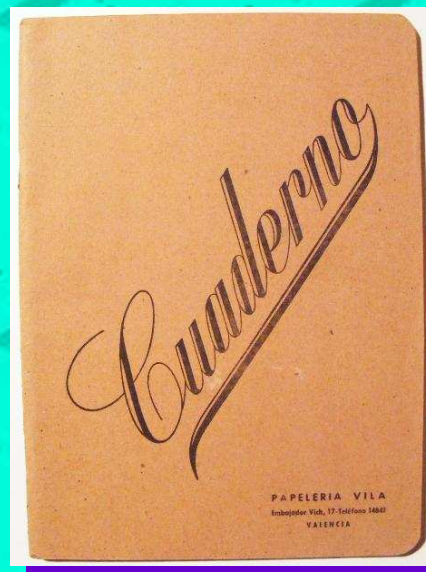
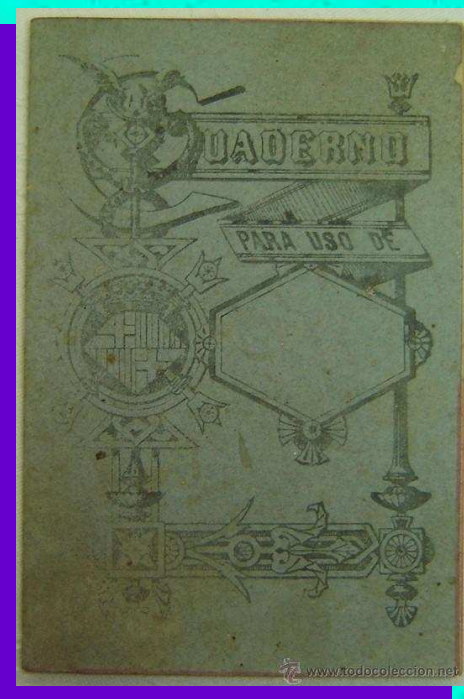
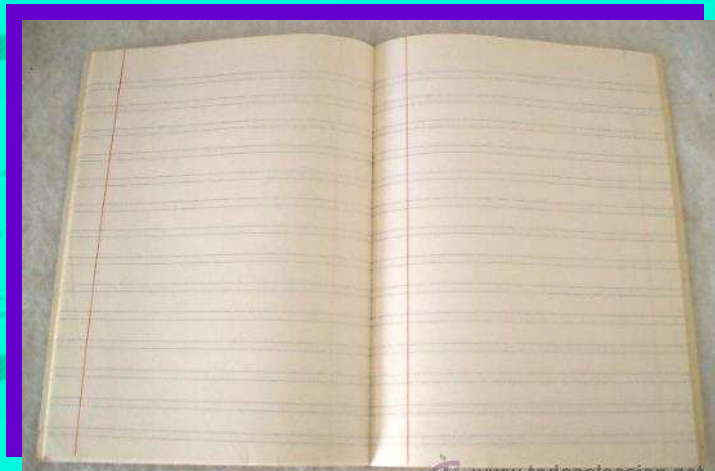
L'ensenyament de l'escriptura

- Les pissarretes que permetien la còpia eren la primera eina per traçar les lletres. El fet de poder esborrar infinites vegades les convertia en indispensables per la seua economia.
- Després s'utilitzaven les llapisseres per tal d'escriure en quadernets amb pàgines pautades i, quan ja es tenia un cert domini, el plomí i la tinta.

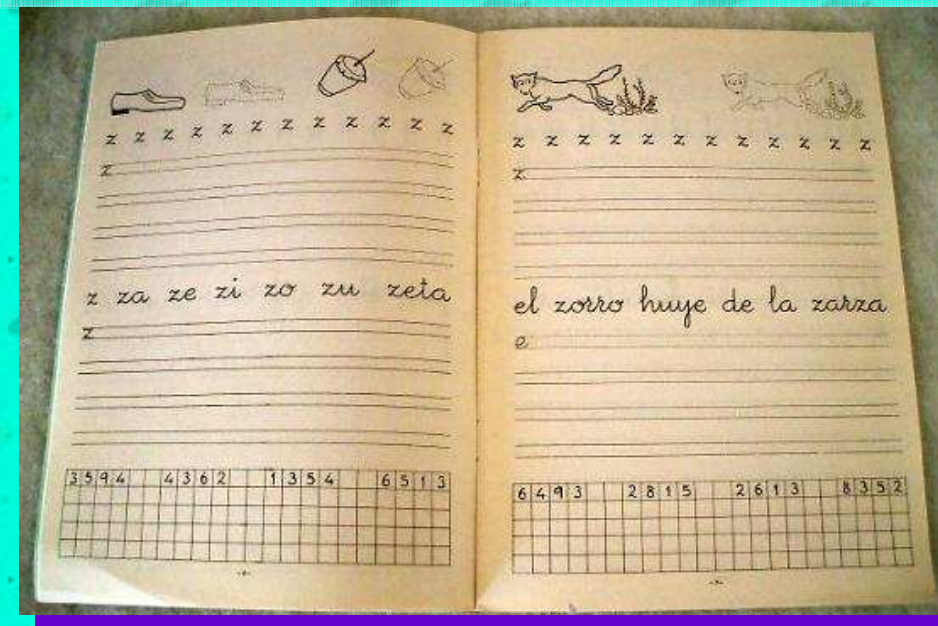
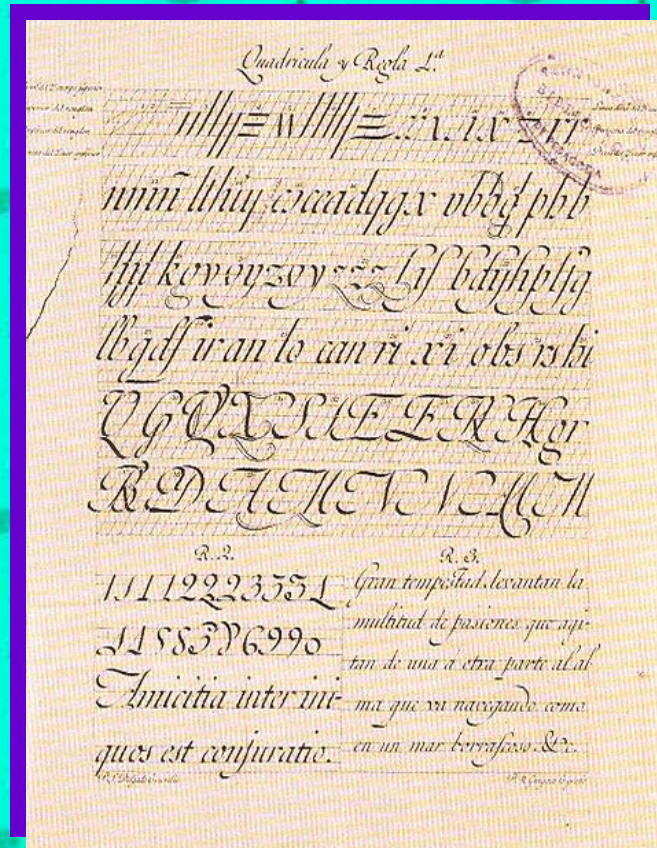
L'ensenyament de l'escriptura

L'ensenyament de l'escriptura

La cal·ligrafia va ser, durant molts anys, una de les matèries incloses en el currículum escolar i la seua pràctica obligada per tal d'aconseguir un tipus de lletra personal i correcte. Els quadernets que permetien copiar diferents tipus de lletra eren la base de l'aprenentatge.

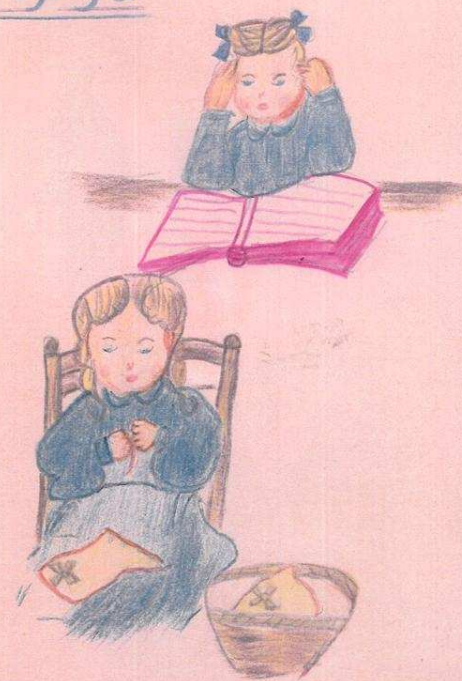

L'ensenyament de l'escriptura

Maria en mi vida de niña

Debemos imitar a la Virgen en todos los actos del día; segar con devoción las oraciones de la mañana, después de estar vestida del todo repasar las lecciones antes de desayunar, ir pronto al colegio, antes ir a misa, cumplir con el deber, saberse las lecciones y callar en las filas, en la hora de clase y estudios, portarme bien con los amigos, no reír con ellos, obedecer a nuestros padres y superiores, no pelear con nuestros hermanitos, no meter nos en las conversaciones que no gustan a la buena Virgen. Debemos cumplir nuestros deberes por amor a la Virgen y para imitarla.

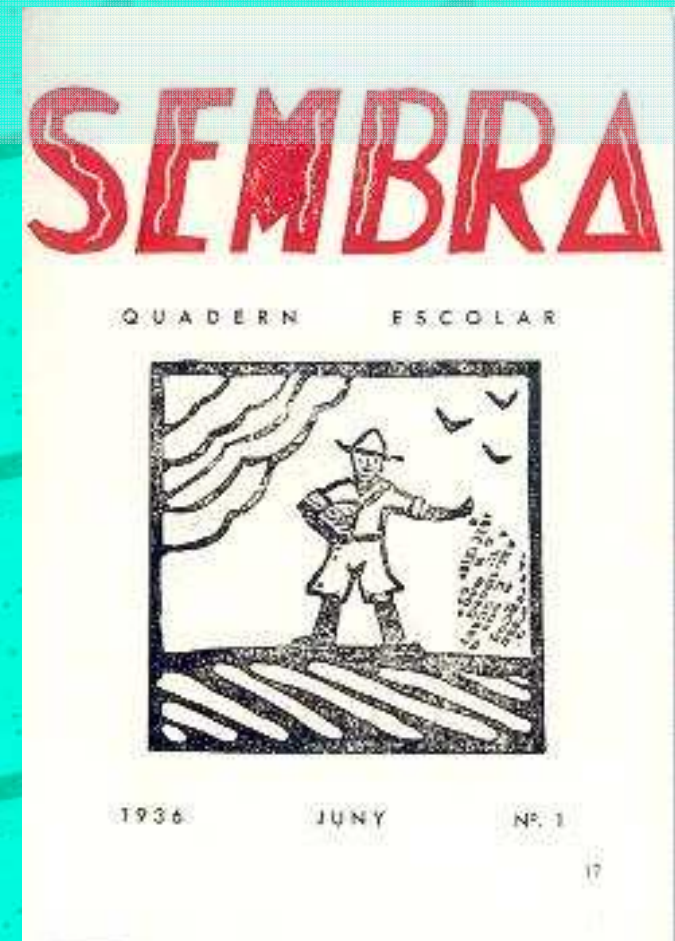

La redacció lliure, els resums de temes, els dictats i les lliçons commemoratives han estat alguns dels recursos utilitzats per perfeccionar l'escriptura.

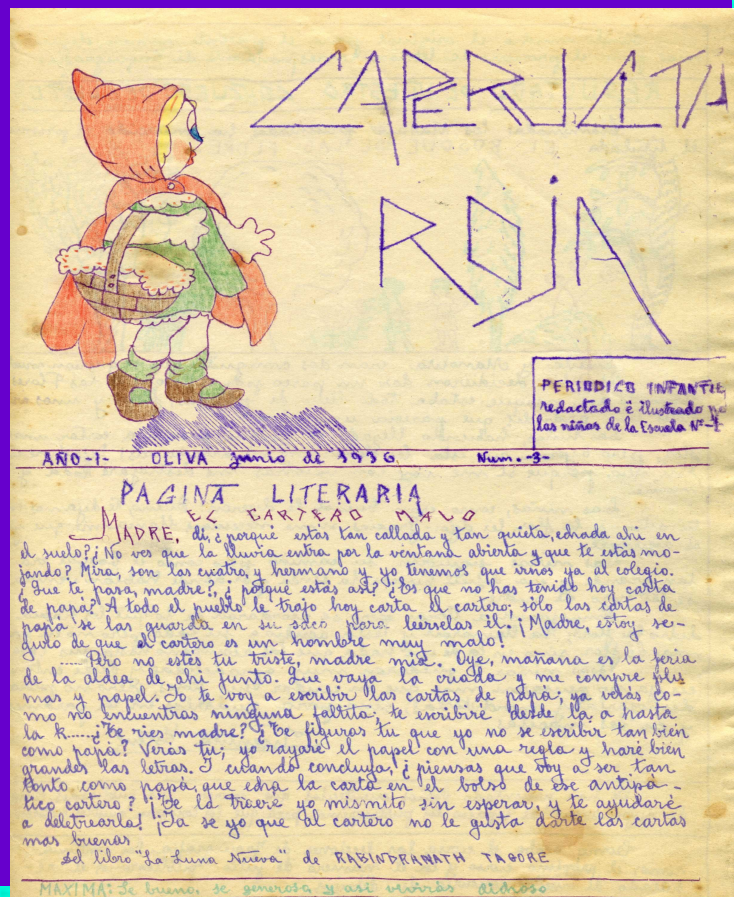
L'ensenyament de la lectura i l'escriptura

La introducció de tècniques actives com la metodologia Montessori, el mètode global de Decroly o la impremta de Freinet va permetre que l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura fóra simultani i atractiu per a l'alumnat.

L'ensenyament de la lectura i l'escriptura

El limògraf, més conegut com “coca de gelatina” era el sistema de reproducció més utilitzat per fomentar la lectura i l'escriptura de manera atractiva i pràctica, a més d'econòmica.

Hiper vincles relacionats amb els materials escolars:

- <http://www.ugr.es/~fuenteshistoriaeduca>
- <http://www.uned.es/manesvirtual/portalmanes.html>